СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 165. — Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 17. липня, 1923. — VOL. XXXI. — No. 165. — Jersey City, N. J., Tuesday, July 17, 1923. — THREE CENTS

РЕПУБЛИКАНЦІ БОЯТЬСЯ РАДИКАЛЬНИХ ФАРМЕРІВ НА ЗАХОДІ

ШИКАГО, ІЛЛ., 15. липня. — Тут відбулась конференція республиканських лідерів із стейтів Середнього Заходу.

На конференції обговорювано небезпеку радикалізму на заході для републиканської партії.

Републиканці бояться політичного руху серед фармерів, котрі тепер склонюються до радикалізму, бо в жадній з двох великих партій не находять охорони своїх інтересів.

Найбільше їх настрашили доповняючі вибори в Миннесоті. Там кандидує фармерський радикал, з Фармерсько-Робітничої Партії, Магнус Джансон, який має вигляди на успіх.

Републиканці кажуть, що його побіда була би заохотою для радикальних фармерів проти републиканців і демократів і хотіли би поєднатись для спільної боротьби проти них.

БУДУТЬ РОЗБИРАТИ ВОЄННІ КОРАБЛІ НА ДЖОНК

ВАШИНГТОН, Д. К., 15. липня. — Американський міністер воєнної фльоти Денбі скликав фльотову нараду задля обговорення подробиць для розібрання воєнних кораблів згідно з договором вашингтонської розоружної конференції, який уже потвердили всі договірні держави.

ХОТЯТЬ ПЕРЕПРОСИТИ ВИЛСОНА З ГАВСОМ

ВАШИНГТОН, Д. К., 15. липня. — Лідери демократичної партії роблять заходи, щоб перепросити посварених давніх приятелів, Вудрова Вилсона і полковника Едварда М. Гавса.

Вони кажуть, що коли сі два визначні лідери перепросяться, то на демократичній конвенції на другий рік буде можна створити єдиний фронт і переперти, щоб до плятформи вложено домагання у справі Ліги Народів.

ЩЕ ПЮТЬ

ВАШИНГТОН, Д. К., 15. липня. — Статистичні обчислення тутешньої поліції показують, що половина вязнів, яких замкнено в арештах у Вашингтоні, засуджено на арешт за пиянство.

ФАЙТ ПРОТИ САЙДЕРУ

ВАШИНГТОН, Д. К., 15. липня. — Федеральні прогібіційні урядовці хотять тепер звернути особливу увагу на виріб, продаж і споживанне сайдеру (яблочняку), який, як кажуть, декуди виробляють занадто кріпкий.

Ізза сайдеру вони заберуть частину своїх сил, що пильнують „сухих берегів".

50,000 ЦЕРКОВ НІҐРІВ В АМЕРИЦІ

ВАШИНГТОН, Д. К., 15. липня. — Міністерство внутрішніх справ подає, що тепер в Злучених Державах є 50,000 церков Ніґрів.

Щороку сі церкви потребують нових 1,500 ніґерських проповідників, але минулого року покінчило науки і стало прічерами меньше як 100 Ніґрів.

ФРАНЦУСЬКИЙ СЕНАТОР В НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 15. липня. — Сюди приїхав з Франції на кораблі Париж французький сенатор і фабрикант чоколяди Меніер. Звітникам часописий він заявив, що Франція була-б не посилала свого війска в Рурщину, якби Німеччина була виявила охоту платити їй „воєнні відшкодовання".

НОВИЙ НІМЕЦЬКИЙ КОРАБЕЛЬ ПРИБУВ ДО НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 15. липня. — Нині сюди приїхав новий пасажирський пароплав Гамбурсько-Американської Лінії „Алберт Баллін".

Із сеї нагоди німецький премієр Куно, котрий перше був генеральним директором сеї лінії прислав сюди поздоровлення американському народови.

СПРАВА ЗАЛІСУВАННЯ ЗНИЩЕНИХ ЛІСОВИХ ПРОСТОРІВ В АМЕРИЦІ

ДІТРОЙТ, Миш., 15. липня. — Сенатор Казенс, із стейту Мишиґен, звісний вже з того, що побивається за дозволом 5-процентового пива і вина, тепер заінтересувався також особливо залісуванням знищених лісових просторів в Злучених Державах.

Він в сенаті належить до лісової комісії, яка сею справою займається.

Він тепер їде до Европи простудіювати залісуванне в західно-европейських державах, аби на основі того досліду подати сенатській комісії у Вашинґтоні випробовані способи залісування.

ГРОШІ ЗА БІЙКУ

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. Дж., 14. липня. — З четвергового файту між Арґентинцем Фірпом і Американцем Виллердом було збору около $450,000. З того Виллерд дістав $123,000, Фірпо $80,000, а менаджерови Рикардови осталась решта на сплату всіх прочих видатків. Частина з усіх тих гроший піде ще на податок.

На бійці було около 80,000 осіб, що заплатили вступ. Се є найбільше число осіб, яке коли-небудь було на бійці. Тому 2 роки на бійці Демпсія з Французом Карпентієром було меньше публики, хотяй збір гроша був більший $1,600,000) бо ціни вступу були більші.

Виллерд по файті заявив, що Фірпо дуже сильний, але не має ще вправи в бійці. Длятого, каже, Демпсі тепер його легко побив би.

Старий Виллерд каже, що їде до Калифорнії і вже покидає бійку раз на все, а молодий Фірпо готовиться до дальших бійок і передівсім хотів би відібрати від Демпсія шапіонство.

АНТИСЕМІТСЬКІ АВАНТУРИ В ХИРОВІ.

На днях в польськім соймі внесено інтерпеляцію в справі антисеміських авантур в Хирові. А сталося це іменно так, що хирівське польське спортове товариство запросило до себе з Добромиля жидівське спортове. Т-во на мячеві змагання. Після змагань гостинна польська молодіж напала на Жидів і потурбувала їх ножами. На скарги Жидів командант хирівської поліції заявив: „А пощо ви Жидки сюди приїхали? Може вам ще дати асисту?"

СКІЛЬКИ РОБІТНИКІВ В РОСІЙСЬКІЙ КОМУНІСТИЧНІЙ ПАРТІЇ.

„Соціялістіческі Вестнік" на підставі даних, оголошених Зіновєвом в „Правді", подає відомости про склад комуністичної партії. Загальне число членів в російській комуністичній партії 410,000, з них по містах 200.000. Відсоток робітників в партійних орґанізаціях складає — 8, 9. в Петербурзі — 22, 6. Для цілої Росії відсоток робітників „Соціял. Вестн." визначає числом 15. Таким чином загальне число робітників в комуністичній партії на 410,000 складає 39,000. Як швидко тратить російський комунізм авторитет в робітничих кругах, видно з того, хто вступає тепер до партії. З 112,700 кандидатів принадає на:

фабричні орґанізації		6.932
транспорт.	„	4,294
селянські	„	51,763
військові	„	27,728
советські установи		13.881
інші		8.176

Робітники знаходяться очевидно вільки в перших двох катеґоріях. В них 11,200 кандидатів. Ця цифра, надзвичайно мала, виразно свідчить про те, оскільки комуністична партія в даний момент являється робітничою.

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЄ В ПРАЗІ.

Дня 12. червня с. р. в салі „Народнього Дому" на Сміхові стараннями Українського Комітету і Українського Академічного Хору відбувся концерт творів українського композитора Сенеці. Участь, крім хору, брали арт. Баксантова (фортепян); скрипак Москаленський. Рошахівський (бас). Каралук (барітон), Базилевич (тенор) і інші. Характеристику творів Сениці подав п. Федір Стешко.

ЗБІЛЬШЕННЯ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ РОЗВІДКИ.

„Польска Збройна" повідомляє: В звязку зі зростом серед російської еміґрації націоналістичного руху советська влада збільшила діяльність розвідочних загонів на польському кордоні з цілю перешкодити звязненню в совітській Росії агентів націоналістичного обєднання.

ЗА ЦВІТИ — КУЛЯ В ЛОБ.

Кароліна Порембна вибралася зі Львова до лісів під Винники збирати цвіти. Це так не подобалося лісничому, що він стрілив до неї, трапив її в голову і поклав на місци трупом.

СМЕРТЬ ВІД ГРОМУ.

В селі Боршовичах в Галичині відчас бурі вертав Юліян Панек із сестрою з поля до дому. Ударив грім і вбив його на місци, а сестру приголомшив.

СМЕРТЬ ПОЛЬСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ.

У Варшаві померла польська письменниця Евгенія Жмієвска. Покійна письменниця була дочкою польського повстанця. Літературну діяльність почала в дуже молодому віці і деякі її повісти та оповідання зєднали собі досить широкий круг читачів і популярність. Останні роки присвятила журналістиці.

ПРИПИНЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ГАЗЕТИ.

На днях польська влада припинила видання радикально-демократичної часописі „Глос" з приводу статті „Проч з ендеками і їх спшимерженьцами". Рівночасно затверджено конфіскату двох чисел того органу.

ПІЛСУДСЬКИЙ ПИШЕ СПОМИНИ.

З Варшави доносять, що Пілсудський, усунувся від політичної діяльности, взявся до писання споминів, у яких порушить справи мілітарні, економічні і національні. Спомини будуть видані окремою книжкою, в якій окремий відділ буде присвячений походови Пілсудського на Київ 1920 р.

НЕПРОШЕНІ ГОСТІ.

За ініціятивою волинської шкільної кураторії польська шкільна молодіж уладжує детпрогульки до Рівного, Кремінця і Львова. Прогулька має на меті познайомити польську молодь з „ойчистим краєм" на „кресах" та навязати контакт поміж кресовою культурною і польською молодіжю.

ЕПІДЕМІЯ В СОВЕТСЬКИХ РЕПУБЛИКАХ.

В советських републиках вибухла епідемія малярії, особливо в пензенській губернії. Число хворих сягає понад 15.000 осіб.

РОЗСТРІЛИ РОБІТНИКІВ В ХАРКОВІ.

Революційний трибунал в Харкові постановив розстріляти чотирох робітників Макієвського заводу, який обвинувачено в саботажі.

НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ

„Руль" повідомляє: В советській пресі в дискусійному порядкові жваво обмірковується питання про утворення національних не-російських частин в червоній армії. Офіціяльне питання це поставлено в звязок з орґанізацією територіяльного комплетування червоної армії і з суперечкою про перевагу цього способу комплетування армії; в дійсности це формування переводиться на підставі розпоряджень революційної військової ради.

В червоній армії існували латишські, китайські, угорські і польські полки і баталіони, але всі вони мали характер головно комуністичних загонів. Головне командування завжди змагалось до інтернаціоналізації цих частин. Останній дванадцятий зїзд комуністичної партії постановив вимагати від військово-революційної ради в червоній армії націоналізацію. Другим етапом явилось формування національних червоноармійських частин. Большевики мають на увазі в першу чергу утворити грузинські, вірменські і латишські полки.

Питання про утворення українських національних частин вирішено неґативно, що й викликало в харківській советській пресі полеміку, в якій противники формування українських національних частин виправдують рішенню військової революційної ради тими дрібно буржуазними і петлюрівськими „впливами", під якими знаходиться цілий український рух.

АРЕШТОВАННЄ АҐЕНТІВ МИКОЛИ МИКОЛАЄВИЧА.

На советськім кордоні большевики арештували кількох офіцирів, які їхали з Петрограду до Миколи Миколаєвича, щоб йому предложити команду таїними монархістичними організаціями в червоній армії. В арештованих найдено документи, які стверджують, що велика часть советської армії готова підчинятись наказам монархістичного ватажка Миколи Миколаєвича.

ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕМІЄР ПУАНКАРЕ ВІДКИДАЄ УГОДОВУ ПОЛІТИКУ АНГЛІЇ У ВІДНОШЕННЮ ДО НІМЕЧЧИНИ

ПАРИЖ, 15. липня. — Французький премієр Пуанкаре виголосив учера промову в Сенлі, у відповідь на недавню заяву британського премієра Стенлі Болдвина у справі німецьких „воєнних відшкодовань" і Рурщини.

Він заявив, що Франція не згодиться на умірковану політику у відношенню до Німеччини, як того хотів би британський премієр.

Пуанкаре сказав у своїй промові, що Франція буде настоювати, щоби Німеччина сплатила їй повну суму „воєнних відшкодовань" як се назначила аліянтська репараційна комісія.

Франція, казав він, стоїть твердо на своєму становищі і більше жадних уступок не буде робити в користь Німеччини. Натомісць вона буде вживати сили проти неї, як і досі, в окупованій Рурщині.

Вкінці він остеріг Велику Британію, що Франція буде продовжати свою теперішню політику, хотяйби се навіть мало довести до зірвання англійсько-французьких зносин.

Також і на адресу Злучених Держав натякнув, що він невдоволений, що Америка мішається до французької політики в Рурщині.

БОЛЬШЕВИКИ ГОТУЮТЬСЯ ВИВОЗИТИ УКРАЇНСЬКУ ПШЕНИЦЮ

ЛОНДОН, 15. липня. — Тутешній дневник „Дейлі Експрес" подає, що Росія мати-ме сього року 200,000,000 бушлів пшениці на вивіз, мимо того, що в краю ще голод і хліборобський промисл знищений.

(Ся пшениця не з Росії а з України. Большевики хиба силою стягнуть з народу таку скількість пшениці, через що знову повториться голоднеча).

АКАДЕМІЯ МІЖНАРОДНЬОГО ПРАВА

КАҐА, столиця Голяндії, 15. липня. — Тут отворено нині академію міжнародного права за підпомогою запису Карнеґія на цілі міжнародного мира.

СВЯТО РЕВОЛЮЦІЇ В ПАРИЖІ

ПАРИЖ, 15. липня. — Вчера в Парижі обходжено величаво і весело день здобуття Бастилї.

Були танці на улицях, штучні огні, вільні театри.

ЗАМКНЕННЄ БІРЖІ В БЕРЛІНІ

БЕРЛІН, 15. липня. — Нині німецька влада замкнула тутешню біржу ізза великого упадку німецької паперової марки.

Через те богато спеклянтів стратило бизнес і заробок.

СПРАВА УТЕЧІ АНҐЛІЙСЬКИХ МОРЯКІВ НА АМЕРИКАНСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ

ЛОНДОН, 15. липня. — Анґлійські посли мають поставити запит до правительства в палаті послів у справі покинення 300 моряками кораблів анґлійських і переходу на американський корабель Леваетен.

Анґлійські посли спитаються, як се пояснити, що тих 300 моряків приняла американська корабельна компанія, хотяй число, призначене на британських іміґрантів в Америку було вже вичерпане.

СПІР З ТУРЕЧЧИНОЮ ЩЕ НЕ ПОКІНЧЕНИЙ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 15. липня. — Аліянти предложили турецьким делегатам, щоби згодились на конференцію знавців для вирішення деяких спірних питань.

Турки кажуть, що ціле непорозуміннє вийшло ізза американського протесту проти нафтових концесій для аліянтів в Туреччині.

ФРАНЦУСЬКА ПОЗИЧКА ДЛЯ СЕРБІЇ

ПАРИЖ, 14. липня. — Французький парлямент ухвалив позичку для Юго-Славії в сумі 300,000,000 франків.

За позичкою голосувало 498 послів, а проти лише 64.

ФРАНЦУЗИ МАЮТЬ З БЕЛЬҐІЙЦЯМИ 200,000 ВІЙСКА В НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН, 15. липня. — Німецькі газети подають, що Французи мають в окупованій Німеччині біля 180,000 свого війска, а Бельґійці понад 20,000.

ПАТРІОТИЧНІ НІМЕЦЬКІ ПЧОЛИ

ПАРИЖ, 14. липня. — Французькі пасічники жалуються в пресі, що німецькі пчоли, які Німці віддали Франції згідно з версайським „мировим" договором, покидають Францію і роями перелітають границю і вертаються до Німеччини.

БОРОТЬБА ЗА ЦІНИ ПИВА

БЕРЛІН, 15. липня. — З Мінхен, столиці Баварії, повідомляють, що там публика напала на шинки, як в них появились оповістки про подорожіннє пива.

По нападі шинкарі зняли з вікон оповістки.

ВОЙЦЄХОВСЬКИЙ ХОЧЕ ПОЛАГОДИТИ СПІР МІЖ ПІЛСУДСЬКИМ І ШЕПТИЦЬКИМ „ГОНОРОВО"

ВАРШАВА, 14. липня. — Президент Польщі, Станислав Войцюховський, повідомив маршала Йосифа Пілсудського і міністра війни графа Станислава Шептицького, що яко голова армії забороняє їм поєдинкуватись.

Натомісць він принявся посередництва для „гонорового" поладнання спору.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorised July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents the copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза 1839 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НОВА ВІЙНА В ЕВРОПІ?

З Парижа прийшла телеграма, яка сповіщає, що французький парлямент ухвалив позичку для Юго-Славії в сумі 300,000,000 франків.

Недавно тойсамий парлямент ухвалив двом латаним державам, Польщі і Румунії позички теж по кількасот міліонів франків, разом для усіх трох держав більше біліона франків.

Чи не диво: Франція, яка сама не має гроший, а мусить позичати; яка і своїх позичок не має чим сплачувати, ані не має чим проценту від них платити, —нагло і несподівано позичає гроші другим державам.

Та се диво не таке дивне, коли зважити, що вона зичить — на воєнні зорування і приготовання.

Війна як гра в карти: Чим більше програєш, тим більше кидаєш ще у гру. Кидаєш останки; кидаєш решту в розпуці; кидаєш позичені в безрадности.

Франція викидає останки на війну і зичить зичені гроші — на війну.

Се розпучлива гра у війну.

Вона готовиться до війни проти советської Росії. Задовжила вже для неї у себе Польщу, Румунію, Сербію. Погодилась з Туреччиною. В Болгарії помогла до перевороту. Зліпила „малу антанту", до якої і Польщу хоче втягнути. Балтійські держави хоче з Польщею звязати. Австрію приєднала позичкою. Німеччину держить в руках, захопивши у свої руки її копальні зеліза, угля і сталевий промисл.

Собі накупила пшениці, і от нехай Европа збере жниво і Франція готова до війни проти Росії.

На перепоні була би Англія, але ся може лишить її в спокою. Італія теж.

І Франція готова зачати ще сього літа війну проти Росії. Не сама вона буде воювати. Вона має Польщу, Румунію, Сербію і т. д. Їх туди вишле, а сама дасть гроший, амуніції та інструкторів.

І знову небаром вже, окровавлена Европа може потонути в крови.

Росія тепер військово слаба і тому може Франція виграти війну, але що принесе другий повоєнний переворот в Европі? Чи не принесе вже програної Франції?

Головними чинниками при вирішенню повоєнної ситуації в Росії буде РОСІЯ И УКРАЇНА.

Франція їм вже не буде всилі диктувати як диктує маленьким балканським, балтійським і дунайським державам.

Анї не буде мати доволі гроший, щоб їм позичити на відбудову і продержати їх яко союзників.

Тут треба ще буде Англії й Америки, а вони не підуть за Францією, тільки Франція може за ними пійти.

Франція може виграти війну (через слуг своїх), але повоєнна побіда для неї вилами на воді писана.

В ГАЛИЧИНІ ПЛАТЯТЬ СІЛЬСЬКИМ РОБІТНИКАМ ПО 2 АМЕРИКАНСЬКІ ЦЕНТИ ДЕННО.

Перемиський тижневик „Український Голос" пише:

Визиск сільського робітництва став так загальний, що наші політичні партії повинні в найкоротшому часі поважно призадуматись над справою зарібкової платні. Жнива за плечима і тоді поступить найстрашнійший визиск. Треба отже можливо як найскорше перевести організацію сільських робітників і управильнити робітничу платню в селі, так як це сталось давно в Познанщині і Варшавщині. Трудова, радикальна і соціялістична партія повинні дати ініціятиву і в як найкоротшому часі обдумати способи до негайної організації сільського робітництва.

Нині подаємо нові факти визиску.

Пан Аресін в Заміхові платив в минулому тижні по 3,000 марок (два американські центи) (Аресін Німець є властителем Добкович, а державить Валяву, Острів і інші). В тартаку кн. Сапіги в Голубні не хотіли робітники працювати по 6,000 м. (4 американські центи) на день і застрайкували. Князь дає собі раду: постягав лісних і гаєвих до роботи в тартаку, так що нема кому видавати дерева на опал, а фіри вертаються з ліса порожні. Такий то клопіт. Люди не хотять по 6,000 мп. (т. є., 12 кр. денно) працювати, а ти, чоловіче, хоч вітром грій страву, бо лісні не видають дров й за великі гроші.

Також остерігаємо наших робітників перед виїздом на роботу до Франції.

От на днях у варшавському соймі посли Круліковський і Ланцуцький внесли інтерпеляцію у справі робітників, які їдуть на роботи до Франції. Сі робітники є предметом нечуваного визиску. Вже до самої Франції везеться їх як арештантів в замкнених вагонах, серед голоду і холоду. В самій же Франції робітників з Польщі уважається за щось низшого від французьких робітників; уважається їх до найгірших робіт і платиться їм значно меньше ніж французьким робітникам. Держиться їх по бараках як воєнно-плінних, мущин і жінок разом. Там живеться їм погано, а жінки, мешкаючи разом з мущинами, наражені на згіршення. Робітникам з Польщі не вільно страйкувати, бо за се видалюється їх з Франції і то до 5 днів, без огляду на се, чи вони мають гріш на дорогу чи ні. А що робітники з Польщі не знають французької мови, то не можуть з ніким там розмовитись і не знають, що із собою в такому разі зробити.

Рівночасно остерігаємо наших робітників, що наміряють їхати до Куби, Аргентини, Мексика та Бразилії.

АЛЕКСАНДЕР СТАМБУЛІЙСЬКИЙ А БОЛГАРЕ

(Оригінальна допись „Свободи" з Відня).

(Докінченне)

В краю опирався він на т. зв. „дружбі" то є на „Центральній управі аграрної унії". та „дружба" установляла властиво мінітрів, вона контрольовала їх та скидувала. „Народний Собор" грав в виду сего дуже малозначну ролю. Впрочім Стамбулійський і з ним „зробив порядок" на свій спосіб. Він змінив закон виборчий, а взявши на поміч еще виборчі надужиття цілком на лад „галицьких виборів" допровадив до сего, що при виборах переведених 22 квітня с. р. він перепер 215 своїх послів на 246 членів „Н. Собору" взагалі! такі успіхи перевернули і йому і його партійникам цілком в голові. Їм видавалось, що їм вже всьо вільно, що для їх самоволі нема вже ніяких границь.

Щоби мати вільну руку у нутрі краю Стамбулійський старався задержати як найліпші відносини зі сусідами Болгар, та з антантою взагалі. Не було се легко, бо Болгарія втративши війну стратила також провінції з болгарським населеннєм в Тракії, Македонії та Доброуджі.

Крім того після мирового договору в Нейлі мусіла Болгарія заплатити 2.250 міліонів золотих франків контрибуції а крім того винагородити шкоди заподіяні сусідам. Армію її знесено і лишено їй лише доконечну скількість війска для удержання порядку в краю. Стамбулійський забігаючи ласки антанти узискав значне зменшеннє наложеного тягару а то на 550 міліонів золотих франків, що мають бути сплачені на протязі 60 років.

Впрочім Стамбулійський прийняв вирок антанти за річ святу і ненарушиму, чим очивидно обурив на себе патріотичну інтелігенцію та всіх емігрантів з обсаджених сусідами болгарських земель, котрі власне від болгарської держави сподівалися помочи у своїй борбі о визволеннє зпід чужого ярма. Се відноситься передовсім до утікачів з Македонії, де сербський уряд випровадив правдивий терористичний режім, щоби чимскорше людність зсербізувати. Македонська організація в Болгарії дуже сильна а її „комітаджі" готові кождої хвилі впасти зі збруєю в руці до Македонії. Стамбулійський взявся отже дуже енергічно до ліквідації македонських організацій та „комітаджів", а ті знову загрозили йому письменно відповідною відплатою. Навіть і з заграниці доходили до Стамбулійського остереження від прихильних до нього людей, щоби дав собі спокій та не перетягав струни. Надармо! Він уважав себе так могутним, що міг собі на всьо позволити і власне в червни задумував перевести нову серію арештовань інтелігенції. Показалося навіть пізнійше з захоплених паперів, що він задумував скинути короля Бориса а себе оголосити президентом републики.

Будь що будь — Стамбулійський пішов за далеко та за богато ворогів собі наробив як щоби міг і надалі удержатись зі своєю диктатурою. Навіть і духовенство обурив проти себе через самовільне вмішуваннє в його діла, а також і зпенсіонованих офіцерів, котрим відмовив доконечної помочи.

Повстав отже заговір, котрого учасники дуже інтензивно через пару місяців переводили тайну організацію в цілім краю. Треба подивляти той сприт, з яким сей заговір переведено, так, що нічого перед часом на верх не вийшло, хотя сотки людей було в се втаємничених. Без сумніву — помагав тут не мало народний характер Болгарів, котрі є взагалі замкнені в собі та недовірчиві. А всеж таки інтересно, що головні проводирі заговору а передовсім ґенерал резерви Лазаров, що стояв на його чолі — хотя були під надзором поліційним, то таки не зістали перед часом здемасковані.

Сам замах державний переведено справно в ночи з 8. на 9. червня. О годині 2 в ночи заалармовано школу кадетів і з ними обезброїли заговірники поліцію. До кадетів прилучилися другі відділи війска. Обсаджено телеграфічний уряд, телефонну централю, та міністерства, а міністрів що були у Софії орештовано. Сам Стамбулійський був тоді на провінції, так як він з осторожности приїзджав до міста що днини лиш на кілька годин.

О годині 4. рано було вже всьо в порядку і цілий переворот потягнув за собою в Софії лише кілька жертв в людях. Межи иншими згинув президент поліції в Софії, вірний посіпака диктатора.

Стамбулійського арештовано на провінції, і коли прийшло до боротьби між ескортою а його прихильниками, а він скористав з сего і хотів утечи — то ескорта застрілила його. Впрочім є се справа дуже неясна і пахне наміреним душегубством, як взагалі всі ті убійства „в наслідок намаганої утечи" ескортованого. З ним згинуло також около 20 його прихильників, а разом, в цілім краю — около 50 людей. Впрочім повної правди про цілий переворот так скоро не довідаємося. Доперва коли повтікають заграницю деякі прихильники Стамбулійського і зі свого боку оголосять дані про переворот, будемо мати бодай освітленнє цілої справи з другого боку, хотя рівнож сторонниче.

Рано о годині 4. збудили заговірники короля, повідомили його о перевороті і предложили лісту нового міністерства, на чолі котрого станув професор Цанков. Король знав правдоподібно про цілий заговір від давна, і мабуть ішов йому на руку. Він нераз мусів мовчки терпіти ріжні дочинки а навіть грозьби на публичних вічах з боку „диктатора" і відчував, що сей скорше чи пізнійше сягне і формально по найвизшу власть. Тому й радо затвердив лісту нового кабінету.

Новий уряд старався тепер захопити в свої руки передовсім всілякі тайні архива та кореспонденції.

„Диктатор" мав під Софією на селі вільно, в котрій устроював собі ріжні любовні „медоумеденія". Показалося що за товаришок забав він вибирав собі головно гарних жінок своїх товаришів міністрів, котрі в сей спосіб свої позиції в кабінеті завдячували своїм подругам. Знайдено ряд фотографій Стамбулійського з тими дамами а крім того масу перфум, пудру і инших того рода бабських причайдалів. З фотографій найдених уладжено в Софії цілу виставу, щоби публика виділа, як то — мовляв — виглядало приватне життє „диктатора". Є се очивидно справа не дуже симпатична і в культурних краях, як нпр. у Франції шанують приватне життє навіть найбільшого противника. Однак в Болгарії культура еще так далеко не поступила, а пристрасть партійна у людей, що через чотири роки мусіли зносити крайну самоволю „диктатора" — тепер не має стриму. Впрочім з захоплених паперів показалося, що многі політичні морди були згори інсценізовані. Одним словом показалося, що диктатура мусить вести до самоволі і надужить, котрі тимбільше збільшаються, чим більша небезпека починає грозити диктатурі.

В Болгарії бачили ми **диктатуру кляси богатших селян, а радше чоловіка**, котрий на тій клясі опирав свою власть. Тій клясі помагав Стамбулійський при помочи виборчих насильств також до побіди при виборах і в сей спосіб зложив собі парлямент майже виключно зі своїх прихильників, котрі сліпо голосували за сим, чого йому було потреба. На вні заховувано вигляд конституційний, хотя на внутр панувала повна самоволя одного.

Так звана **„диктатура пролетаріяту"** в Росії — се також самоволя, лише що не одного, а цілої пачки, **ліки партійників**, котрі безконтрольно робять, що хотять, а з цілого апарату виборчого зробили собі властиво комедію, котра може імпонувати лише тим, котрі не мають поняття о порівнавчій науці про державний устрій.

Коли декому з нашої молодежи академічної імпонує та буцім то „диктатура пролетаріяту" то тут до тамтого браку долучається еще брак знання історії російської революції від її початків взагалі! Стамбулійський стояв будь що будь на становищи реальнім, та в утопії не бавився. Хиба його лежала в тім, що забув на другі кляси та на другі будуючі сили суспільні, котрим треба було рівнож отворити вентіль для їх діяльности. А се можливе лише при повній демократії, **при вповній конкуренції суспільних сил.**

Диктатура одної особи чи кліки (як в Росії) се виключає і мусить вести дану державу до нещастя, до катастрофи. Хто смів би по шістьох роках панованя большевиків в Росії серіозно утверджувати, що вони завели там соціялістичну господарку?

Визше голови не скочиш кажуть Москалі, то і большевики не могли в краю, що представляє рідкий примір примітивного економічного розвою запровадити соціялістичний устрій. Чи поділеннє панських земель між мужиків се соціялізація?! А се, що большевики собі ухвалили, що вся земля є власностию держави а мужики держать її лише на певний час в посіданню — се очивидна „ерунда". Ану — най спробують вони мужикам і справді ту землю відобрати! Не довге було би їх пановання!

А вжеж „диктатура" Стамбулійського була і менше кровава і менше беззглядна як большевицької кліки у Росії. Своїм упадком довела вона еще оден лишний раз, що модерна держава мусить зважати на се, щоби клясове терттє не було за остре і щоби розвій суспільний ішов без непотрібних вибухів, ерупцій, котрі загрожували би істнованнє самої держави. В сім напрямі дає клясичний примір чесько-словацька держава, котрої провідна політична система полягає на координації політичних партій представляючих поодинокі суспільні сили. Вони боряться з собою заїло і витревало, але в „пятечці", то є в делеґатах сих партій вони мають орґан, що дбає за цілість, за істнованнє держави. Що до тої „пєтічки" не є допущені комуністи (вони і не стараються о се) се зрозуміле: вониж хотять своєї власної диктатури, то є самоволі і звихнення всякої рівноваги.

І аґрарна партія чеська належить до „пєтічки", але вона не стремить до диктатури як її виконував буцім то іменем болгарських мужиків Стамбулійський.

З другої сторони не мож і йому відмовити певно і відваги і помисловости в переводженню своїх реформ. Він старався о наділеннє землею безземельних, о пересуненнє податків на банки, акційні товариства і великий промисл, він поконфіскував великі монастирські маєтки та перепер закон про загальний обовязок до праці, про котрого переведеннє і наслідки — немож собі докищо виробити еще ясного погляду, а то головно через брак вистарчаючих інформацій.

Добрих замірів і проб отже було немало, і лиш в тім біда, що переводячи ті реформи він втратив рівновагу духа, за багато і за демонстративно бив на свою „диктатуру" та через се „пересадив сакрамента", і сам під собою викопав гріб.

Будь що будь не мож коло його проб і реформ переходити обоятно. Вони ще на довго будуть предметом студій і порівнань от хочби з диктатурою большевиків. Була се людина сильна але в своїх пристрастях неуговкана так що не цофалася і перед злочином. Постать се неповседневна і справді трагічна.

Болгаре не суть чистого славянського походження. В історії всесвітній виступає те імя перший раз у 5-ім віці по Христі, а носив його народ финсько-уральського походження, що тоді був поселений над Волгою. Не задовго потім, під напором других народів він переселився на правий берег долішного Дунаю, де вже надибав одно славянське племя.

Тому слав. племени дали Болгари назву, а приняли зато його звичаї і мову. В сей спосіб вже в 9-ім віці був лиш один народ, котрий в тім часі і христіянство від сусідної Византії прийняв.

Турки здобули остаточно болгарське царство в р. 1393, так що цілих півтисяча літ були Болгаре в турецькій неволі. Стратили вони отже свою державну свободу майже в тімсамім часі, що галицька Україна (1340). — Однак незадовго мине вже півстоліття (1928 р. відколи Болгаре стали свобідні!

Блогаре — се сильні брунети (чорні) звичайно середного росту але крепкі. Народ се дуже працьовитий і солідний, поважний, більше в собі замкнений. Такими я пізнав Болгар на ґімнастичних злетах в Празі (1907 р.) та в Загребі (1911 р.) Поважно і супокійно вони машерували співаючи свої пісні. Старші інтеліґенти з запалом споминали свого учителя Михайла Драгоманова. Вояки з них перворядні, витревалі, карні завзяті.

В р. 1915 мав я раз у Відни конференцію з одним провідником Македонців та секретарем болгарського посольства Др. Трояном. Македонець—був се старший чоловік і адвокат, і говорив кількома мовами. Він розумів добре значеннє визволення України зпід московського ярма власне для болгарського народа. Те визволеннє рівняєся усуненню раз на все московської небезпеки для Болгар. Після нього — оба наші народи мусять бути сусідами, так, що лиш Дунай буде їх розділяти. Я дав йому на памятку — крім німецьких брошур про українське питаннє ще і книжку проф. Кримського „Про мусульманство".

Всіх Болгарів є над 5 міліонів, з того над 1 міліон живе в Македонії.

Данський учений і подорожник Аґе Маєр Бенедіктсен оповідав мені, що у многих з тих послідних свідомість національна ще хистка: вони обсервують того, хто їх питає чи вони Серби чи Болгари і відгадують, що для нього любійще, до того народу вони й признаються.

Глядячи на тяжкі боротьби Болгарів зпершу за свою свободу, а далі за удержаннє своєї держави і визволеннє ще поневолених частин своєї вітчини ми мусим поставити собі ясне питаннє.

А щож буде з нашим народом, що більше як 7 разів є від Болгар численнійший? Чи-ж він і надалі має каратися в неволі та пониженню? Чи-ж не є завданнєм всіх Українців і в краю, і за кордоном, і деби вони й не були доложити всіх сил, не щадити ні майна, ні здоровля ні й життя самого для визволення того великого й гарного народа з неволі?

Др. Кирило Трильовський.

СІЧОВЕ СВЯТО У ЛЬВОВІ

Весною 1923 р. проявила „Повітова Січ" у Львові живійшу діяльність. До праці приєднала вона гурток студентів. При їх підмозі уладжено 19. і 30. квітня пожарничо-ґімнастичний курс. Після цього почалися поїздки на село з метою відновити „Січи". При сучасних умовах справа була не легка. Влада не дозволяла на заложення нових „Січей" і на уладження фестинів. „Повітова Січ" вжила всіх можливих способів, щоби зорґанізувати села та приготовити їх до січового свята у Львові.

Почалися приготування до січового свята. В суботу (23-го червня) виїхали на села делеґати, щоби в неділю вернути із „Січами" на площу „Сокола-Батька". Та польська влада ставила великі перепони. Скоро тільки „Січи" зі Щиреччини, (Горбачі, Дмитря і Попелян) всіли до поїзду, кондуктор призначив для Січовиків задні ваґони. Негайно явився поліціянт, (який спеціяльно в тій ціли приїхав зі Львова до Черкас) і почав „роботу". У нікого иншого лише у Січовиків зажадав леґітимацій. Певно разили його топірці. Не всі Січовики могли виказатися посвідками. Не мали їх, бо виїмковий стан знесений. Поліцай викинув у Щирці майже половину Січовиків з ваґонів і відганяв, щоби знову не сіли. Та мимо всяких перешкод і несприяючої погоди зібралось на площі 200 Січовиків і 100 Січовичок. Рано відбулись пробні вправи. Пополудні відбулась ґенеральна проба. По пробі залунали українські січові і стрілецькі пісні.

О 3. год. почалися на площі вправи. Перші виступили Січовики і вправляли вільноруч та вінцями. Музика грала „Гей, там на горі" і „Гей не дивуйтесь". Опісля вправляли Січовики вільноруч, а по них знову Січовички.

Виступали ще Соколи, члени „Сокола-Батька" та вправляли на реку, не зважаючи на дощ. Вкінці вправляли Січовики топірцями.

По вправах стали всі Січовики і Січовички перед прапором „Повітової Січи". Музика заграла „Ще не вмерла Україна". По національнім гимні відбулась дефіляда перед прапором. Прийшла також делеґація „Сокола-Батька" і львівських пластунів.

Святочно і поважно закінчилося Січове свято.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Иосафата, від. 217 подає до відома своїм місцевим і поза місцевим членам, що мітинґ відбудеться в четвер, 19. липня на гали церковній під ч. 303 Гудсон Евеню о годині 7.30 вечером. Проситься всіх членів явитись і вирівнати свої залеглости. Неявившийся член підлягає карі 50 цнт., а урядник 1 дол. Пригадуєся членам, що буде справозданнє піврічне. — М. Бінашевський, предс.; І. Пастущин, секр.

НОРТУМБЕРЛЕНД, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 357 повідомляє всіх своїх членів, що надзвичайний мітинґ відбудеться в неділю, 22. липня о годині 2.30 пополудни на галі в Муз домі при Кінґ ул., межи Водир а Фронт. Всі члени і членкині обовязані прибути на час. Запрошується всіх Українців і Українок як з Нортумберленд так і з Сонбури і з цілої околиці, без ріжниці чи вони належать до братства чи ні. Проситься всіх прибути на означений час бо справа єсть важна і цікава для всіх. На мітинґу будемо мали гості, тож проситьсі, щоби не бракло ані одного Українця ані одної Українки. — А. Візний, секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Тов. Запорожська Січ ім. Б. Хмельницького, від. 245, повідомляє своїх членів, що піврічний мітинґ відбудеться в неділю, 22. липня точно о годині 2. пополудни у гали церковній. Присутність всіх членів конечна. Нових членів принимаєсь без вступного. — М. Скуропад, предс.; О. Сабат, кас.; В. Гасій, секр.

АКРОН, О. Бр. Сош. св. Духа, від 295 повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітинґ відбудеться в неділю, 22. липня точно о годині 1. пополудни в гали церковній, ріг Вашинґтон і Абел ул. Присутність кождого члена конечно пожадана. На порядку нарад справозданнє урядників і контрольорів, поправки братського статута і богато важних справ. Рівнож пригадується тим, що хотілиб вступити до У. Н. С., що будемо принимати нових членів до братства без вступного. Знаємо, що дуже мало здорово думаючих у нашій місцевости знаходиться, котрі не належать до У. Н. С. Обіцюємо, що так довго не перестанемо нашої праці, як довго не будуть членами всі ті, котрим лежить на серци добро своїх родин і їх самих. Всім інтересованим подамо докладно діловодство як також маєток нашого відділу як доказ точного провадження і щирої праці членів згаданого відділу. Скорий зріст в членах і маєтку нашого відділу єсть найліпший доказ. Неявившийся член на згаданім мітингу, підлягає карі братського статута. — І. Гурин, пр.; А. Цепко, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подається до відома членам тов. ім. І. Франка, від. 83, що мітинґ відбудеться в неділю, 22. липня в гали тов. Укр. Ам. Горожан під ч. 822 Н. Франклин ул., точно о годині 2. пополудни. Проситься всіх членів аби прибули, бо суть важні справи до полагодження. Члени повинні вирівнати свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані з Тов. і У. Н. Союза. — І. Витязь, писар.

ПИТСБУРҐ, ПА. Бр. св. Івана Хр., від. 96 повідомляє своїх членів, що мітинґ відбудеться в неділю, 22. липня о годині 2. пополудни в церковній гали. Проситься всіх членів прийти на мітинґ. Минувшого мітинґу було ухвалено, що цілий відділ мається фотографувати. Кождий член того відділу, як женщини так і діти котрі належать до відділу, мають явитися точно о 2. годині. Неявившийся член заплатить кару 3 дол. — С. Войтович, секр.

ГЕЙЗЕЛТОН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 85 повідомляє, що піврічний мітинґ відбудеться о 1. годині попол. в неділю, 22. липня в церковній гали під ч. 74. На порядку нарад справозданнє секретара і контрольної комісії за біжучих 6 місяців і другі важні справи до полагодження. Нових членів будесь принимати без вступного. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — О. Шараварко, пр.; О. Костюк, секр.

МЕКАДУ, ПА. Бр. Сош. св. Духа, від. 7 повідомляє, що місячний мітинґ відбудеться о 1. годині попол. в неділю, 22. липня в церковній гали при Вест Блейн ул. Уряд буде здавати звіт зі свого урядовання за пів року. — І. Когут, предс.; П. Пухир, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Укр. тов. Січ, від. 282 повідомляє всіх членів, що піврічні збори відбудуться 22. липня о годині 2. пополудни в товариськім домі під ч. 409 Н. Ґеддес ул. На сі збори проситься всіх членів явитися хоть раз на пів року. На порядку нарад контрольна комісія здасть звіт з піврічного діловодства урядників як також і інші справи. — Т. Пиндус, предс.; І. Лесюк, секр.

ІРІ, ПА. Бр. св. Петра і Павла, від. 40 повідомляє своїх членів, що піврічний мітинґ відбудеться в неділю, 22. липня о годині 6. вечером в гали Ф. Салайчука під ч. 908 Гесс Евню. Просится аби всі члени на час прибули, бо є важні справи до полагодження і піврічний звіт з діяльности братства. Неприбувший член заплатить кару 1 дол., а урядник 1.50 дол. — Т. Пеленський, секр.

Клим Поліщук.

„РІДНИЙ НАШ ІСУС“...

Легенда днів сучасних.

(Докінчення)

„Любіть друзів своїх і ненавидьте ворогів лихих! — говорив Він. — Віруйте тільки в свої власні сили і ця віра врятує вас! Не прощайте зрадникам, не даруйте запроданцям, не милуйте тих, що гноблять вас! Ви всі, що кривдою світ проходите, знайте і памятайте, що кожна стежка, яку ви так пройшли, веде вас до загибелі і, як прийде час, настане суд і дістанете заслужене! Ось і зараз, як у день суда, пройду вздовж селом і відзначу кожному його пайку, щоб знали всі, хто чого заслужив. А ви всі, що терпите кривду, не думайте, начеб-то все вже зникло з димом пожеж крівавих! Знайте, що кожний ваш страдницький крок відзначився в мому серці, кожна ваша болюча сльоза стала вогнем моеї сили, що воскресила мене на хресті і заставила прийти до вас! Отже, стану між вами і поведу вас шляхом волі до вічної Правди і заставлю її сотворити невидиме чудо, коли настане — ні тих, що вірують тільки в блакитне небо, ні тих, що спраглим жаром шукають лиш червоної зірниці. А всі люди, будуть люди і вся земля буде їх земля, а на ній настане вічно зелена весна і запанує безконечна радість! А коли так стане, возьму вас за опостолів своїх, буду боротися й терпіти разом з вами, щоби потім могло вілько орати, сіяти й збирати і тішится овочами віри своеї!...

Слухали куркулі й незаможники, що говорив їм Ісус, і дивувалися словом Його. Богато дечого не розуміючи, сумнівалися:

— Чи може таке стати в наші часи?!...

Але він почув їх і гірко промовив їм:

— Хіба вам мало того, що я зійшов із хреста?!

— Так-то воно, так... тільки, от, якось воно дивно нам, щоби, значиться, тее-то, як його... — почав було хтось із юрби плутати язиком, коли тут з коловорота почулися якісь співи, гуки й стріли, наче „запасні“ з війни верталися.

Хто глухо й невиразно, як у бочку, бовкнув:

— Карателі йдуть... Щоби, значиться, неперечити більше...

Всі глянули в той бік, де чувся голос, і побачили голову комнезаможа. Стояв суворий, нахмарений і понуро дивився в землю.

— Значиться, ти?... — спитався його Ісус.

— А як і я, так що з того? — якось дико зареготався він. — От і побачимо, як ти з ними справишся!...

— А й справді!... — скрикнув хтось.

— Так, так!... — загомоніли инші, але враз затихли, захвилювалися і швиденько стали розходитися.

— Що-ж це таке?!... Що-ж це таке?!... — нерозуміючи заметушився старий Петро, але його хтось такий схопив за рукав і потягнув за собою.

— Мало чого може не статися... — розсудливо говорив хтось десь на подвіррю, зачиняючи ворота.

На майдані, де хвилинку тому хвилювалося море людських голов, стало порожньо, як в осінньому полі. Стояло тільки дві людські постаті: одна струнка й висока, а друга присадкувата й кострубата. Перша спокійно собі дивилася на небо, як воно прояснювалося, а друга чухалася в потилиці, раз у раз покашлювала і нетерпляче чогось чекала. Аж, ось, налетів на них конем хтось чорний і волохатий. Зупинився і крикнув:

— Хто тут?!...

— Та я! — відповіла кострубата постать. — Комнезамож, значиться...

— А це хто?! — повернувся вершник до стрункої постаті.

Постать мовчала, наче не чула нічого.

— Хто ти такий?! — крикнув вершник роздратовано.

— Та це й є той самий бунтовшик! — озвався „комнезаможˮ.

— Якже він називається?

— Та, той, Ісусом себе називає... Каже, що з придорожнього хреста зійшов... — зачав було говорити „комнезаможˮ, але голосний регіт вершника заглушив його.

— Ха-ха-ха!... — реготався вершник на все горло. — Ісусом себе називає?!... Ха-ха-ха!... От, так штука!... Ха-ха-ха!... І чого тільки не видумають оті куркулі!... Ха-ха-ха!...

Приїхали й инші. Звідусіль обступили Його і також стали реготатися:

— А, ну, покажи руки!...

Він спокійно простягнув до них долоні і при смутному сяйві місяця страшно зачорніли перед їх очима дві рани. Ніяково затихли й повернулися до „старшогоˮ, — що він скаже?

„Старшийˮ говорив шось із головою „Комнезаможаˮ.

— Звичайно, якийсь божевільний, коли не замаскований агітатор... А навіть, як би так і справді був Він, то все одно нічого Йому тут робити... — почули вони і зрозуміли, що инакше не може бути.

Відступилися трохи на бік і стали чекати, що то скаже „старшийˮ, але той спокійно і непоспішаючися, розпитувався про все — як, що і до чого, наче справа йшла про саму звичайну річ, за для якої не варт було хвилюватися. Нарешті він скінчив свою розмову і повернувся до них. Був такий, як і завжди, тільки губи здрігалися чогось.

— Берїть його, товариші! — кивнув головою в бік стрункої постаті. — Я думав, що тут незнати, що скоїлося, а то всього лише якийсь приблудний чернець приволікся!...

Товариші нерухалися. Хотіли сказати, що в Нього справжні рани на руках і ногах, але невідважилися. „Хіба-то мало чого не приходилося нам робити в ці часи?ˮ — подумали про себе і приступили до стрункої постаті.

— Тією самою дорогою йдіть! — скомандував „старшийˮ.

Товариші вставили в стремена ноги, поправили поза плечима свої списи і, зайнявши поперед себе того „черняˮ, погнали Його із села в поле.

А „комнезаможˮ, зоставшись сам, довго ще прислухався чогось, а коли не стало чутно гомону людських голосів і стало тихо, він голосно зітхнув:

— Ех, шкода!... Я зовсім не сподівався цього!...

V.

На другий день раним-рано все село встало на ноги. Зійшлися на майдан і „комнезаможаˮ питали:

— Де Він?!...

— Забрали... — відповів той.

— І Він піддався їм?!... — дивувалися.

— А чому-б Йому не піддатися, як ви всі порозбігалися?!... — всміхався ніяково „комнезаможˮ.

— І звідки вони наїхали так несподівано?! — ломив собі хтось голову.

— Гм... — всміхнувся знову „комнезаможˮ. — Я сповістив їх, щоби, значиться, переконатися, чи справді щось воно варте.

— Ти Юда паршивий! — крикнув до нього старий Петро.

— А ти, що таке? — суворо повернувся до нього „комнезаможˮ. — То-ж... Петром називається!...

— Я... я... я... — аж скипів-старий і, незнайшовши слів, затих.

Мовчки стояли всі инші і приглядалися до землі, де помітили якісь сліди на брудним снігу. Придивилися і впізнали. Сліди босих ніг — Його сліди. Пішли по них і вийшли аж за коловорот. Далі ніякого знаку, бо на полі віяв північний вітер і позамітав їх снігом.

— В місто повели... — промовив хтось сумно.

— Але-ж Він казав, що ще прийде до нас!... — голосно сказав старий Петро.

— Чекайте Vого!... Чекайте!... — загадково якось пробуркотів „комнезаможˮ.

Але на нього ніхто не звернув ніякої уваги і так вернулися назад, думаючи про себе свої затаені думи.

Думали про Нього із дня на день чекали Його. Але пройшла Пилипівка і святе Різдво минуло, а про Нього ні найменшої звістки. Тільки вже аж на Стрітення довідалися від якогось прохожого „красмейцяˮ, що — „один чернець назвав себе Ісусом і навіть чудеса творив, а за те його розстріляли“.

Де хто зразу цьому повірив, а инші трохи вагалися й сумнівалися:

— А може-то тільки тумана пускають?... — говорили.

...Якось, як були сильні морози, хтось таки і самого хреста зрубав на дрова, щоб обігрітися трохи, а замість нього, зостався серед поля маленький пеньочок, дивлячись на якого, ніхто вже нічого не ждав і не сподівався...

Але ще й досі живе старий Петро і вірить він у те, що бачив на власні очі і часто, згадуючи, зітхає:

— Де-ж це той рідний наш Ісус?!... Де Він?!...

1923 р., 5. мая, м. Львів.

З ДІЯЛЬНОСТИ „ТОВАРИСТВА ПОМОЧІ ПИСМЕННИКАМ“

Дальші жертви зложили слідуючі добродії на поміч Писменникам:

Андрій Біндер 2.00, Павло Данилевич 2.00, Юрій Решета 5.00.

Товариство складає в імени писменників щире українське пасибі.

Це три перші бизнесмени, котрі дали поміч для наших писменників. Товариство вірить, що і другі наші бизнесмени пійдуть іхніми слідами та дадуть руку помочі нашим страдальцям писменникам. Дав би Бог, щоб ми вже раз зрозуміли, що без рідної культури нема життя нації. Тож всі як один спішім з помочю нашим Велитням Духа, а тоді певно не буде як пророк Шевченко каже врага-супоста, а буде син і буде мати і будуть люди на землі.

Всякі жертви слати на руки Товариства Помочі Писменникам.

Mr. WASYL HASIJ,
13 Furman St., Trenton, N. J.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ.

(Продовження)

(11)

Золотороб.

Два тижні по тім, як Іван умістив оголошення в закордонних часописях, як раз в суботу ранком, прийшов до нього Петро і сказав, що прийшли два чужі пани, які хочуть оглянути копальню. Вони мабуть чужинці, бо говорять між собою по французьки. З свого матроського життя мав Петро деякі знаття французької мови.

„Я буду зараз їм до послуг,“ промовив Іван, цідячи каплями зеленкуватий плин скрізь спічастий фільцовий капелюх. „Одягніть їх поки-що в звичайну одіж гірників.“

„Це вже зроблено; вони чекають лише Вас.“

„Добре, я йду; ну, а як далеко ти вже?“ запитав Іван по дорозі.

„З подружжям? Все в порядку. Завтра нас оголосять в церкві втретє.“

„А коли вас звінчають?“

„Тепер як раз адвент, отже священик не дозволяе вінчатися; але зараз в першу неділю по трьох королях ми одружимося. Це невеличке відрочення мені цілком наруку, бо я мушу доти зібрати трохи грошей. При одруженню треба набути всякого начиння і трохи смальцю на зиму.“

„Хиба ти досі не заощадив нічого з свого заробітку?“

„Так, пане, я мав вже раз сто пятьдесять ґульденів. Я заощаджував собі від рота, я перестав курити і зібрав цю суму крецарами. Аж чорт приніс сюди рекрутську комісію і я всунув всі мої гроші фельдшеру, щоб він признав мене не здібним, бо я маю косі очи. Властиве, коли я хочу, я можу хвилинами дивитися косо. В цей спосіб я увільнився від набору, а при тім пропали і мої сто пятьдесять ґульденів. При вінчанню також я мусіти-му цілий час дивитися косо, бо священик звінчае мене лише тоді, коли я не здібний до військової служби. Так заповів це Бог на горі Хориві.“

„Добре, Петро, я поможу тобі також трохи і грошима.“

„Дякую. Але я беру не охоче наперед, це так, коли хтось опівдень їсть вечерю.“

На цім прийшли вони до місця, де чекали їх обидва чужі пани.

„А, Феліксе, це ти?“ скрикнув Іван, пізнавши в однім з обох панів старого знайомого, і стиснув йому сердечно руку.

Старий знайомий, якого Іван назвав Феліксом, міг бути в однім з ним віці; ніжна фарба обличчя, штучно закручені чорні вуси, французька борідка клином, вогневі темно-блакитні очи, а особливо постава голови, давали пізнати добре виховану світську людину і в убранню гірника, яке покривало елеґантний костюм. Коли він говорив, вражало, що він мав майже жіночий голос, який звучав так ясно, як голоси співців у Ватикані.

Фелікс поспішив прийти на поміч свойому приятелю в найбільш тяжкім пункті першої стрічи.

„Вибач мені, що я спинився не у тебе. Ти чоловік праці, я чоловік ґешефту. Ти перебуваєш тут не для того щоб жити як пан, а я не для того щоб бавитися. Окрім того гостинниця твоеї кольонії дуже порядна. — Тут представляю тобі товариша моеї подорожи, гірського інженіра Ґустава Роне.“

Іван почував себе дуже обовязаним, що його гостинністю не збираються користатися. Хоч в його хаті було досить постільної білизни з минулих часів, на якій від років ніхто не лежав; може він знайшов би в ніколи не замешканих кімнатах ще і печі придатні до палення; але цілий його спосіб життя був би порушений, колиб він мусів приймати у себе декількох гостей. Про таку неприемну можливість він ніколи не гадав.

„Моя хата,“ сказав він цілком щиро, „є дійсно не приготована для приняття гостей; але гостинниця кольонії моя. Зробіть мені честь вважати вас і там моїми гостями.“

„Ми приймаемо це пропонування,“ промовив легко Фелікс, „тим більше, що ми так мовити в твоїм інтересі прибули сюди на твій поклик. Цими днями я читав оголошення, що ти шукаеш доглядача за копальнями.“

„Так!“ відповів Іван і дивився з сумнівом то на одного, то на другого пана.

„Ну, я не візьму цю посаду, бо я нічого не розумію в цім,“ промовив сміючись Фелікс. „Але товариш моеї подорожи, пан Роне, охоче порозумівся би з тобою, коли він вважати-ме твоє підприемство відповідним до його здібностей. Пан Роне мій старий знайомий; він вихованець копалень Крезота, ґрунтовно освічений чоловік.“

Пан Роне був мовчазний чоловік, до чого він мав тепер тим більше ґрунту, що обидва пани розмовляли між собою в мові, якої він не чув в своїм життю. Він мав малу, струнку поставу, з землястим різко означеним обличчям і страшенно довгою бородою клином.

„Я дякую тобі за твоє приязне заінтересовання,“ промовив Іван і звернувся до пана Роне, якому він гладкою французькою мовою зясував, що його тішило би показати всі деталі своеї копальні.

По цім вони подались разом до копальні і лишилися внизу поза південь. Два фаховці витримали свої матуральні іспити один перед другим, пан Роне перед Іваном і Іван перед паном Роне. Кождий з обох переконався, що другий ґрунтовно розуміе свій фах. Відносно окремих заходів погляди обох розходилися, тоді вони диспутували, порівнюючи вигоди старшої і новійшої системи; обидва переконалися при цій нагоді, що на цім терені вони не можуть сказати один одному нічого нового.

Пан Роне довів свої фахові знання головним чином тим, що він не бачучи ще ґеометричних черчень копальні Івана, зміг приближно оцінити поклад вугля і сказати яку здобич вугля обіцяе копальня, а також як далеко сягае поклад вугля поза межі ґрунту Івана. Його оцінка зійшлась майже точно з обчисленнями Івана.

Відносно якости він знайшов, що цей вугіль належить до ліпших.

Опівдень вони пішли обідати у гостинницю, давши собі перед тим короткий час, щоб умитися і переодягнутися. Прогулька в копальні вугля не є чиста забава.

Час по обіді був призначений для оглядин печий для дестіляції комінного вугля, а вечером оглянули гамарню.

Повертаючи з гамарні віз спинився біля хати Івана; Фелікс пішов з ним до мешкання, а пан Роне вгору до гостинниці.

Іван провів свого старого знайомого в свою робітню, в якій панував дивовижний нелад, посадив його на стільці звільненім від великої купи книжок і попросив його запалити циґару об одну з хемічних чудодійних ламп.

„Ти був завжде пильний природник, Іване, в школі ти був перший між нами, тимчасом, як я в порівнанню з тобою був лише ділетантом, тепер скажи мені відтверто, який чистий зиск дає тобі ціле це підприемство при таких знаннях, пильности і фізичній праці?“

„Річно десять тисяч ґульденів.“

„Иньшими словами ця копальня не дає тобі нічого. Ти є директор, доглядач, касієр, гірничий інженір, секретар, бухгальтер і експедитор. Отже ти одержуєш лише, вузько відміряно, те, що ти мусів би платити заступникам цих посад, колиб ти не був цим всім в одній особі. Иньшими словами, твою працю, твій талан, твої студії, твою пильність оплачуе тобі твоя власна копальня так, як тобі заплатив би найскупійший чужий власник; але як реальність, яко вартість соток тисяч, не дає тобі ця копальня жадного червоного сотика.“

„В цім не повинна ані копальня ані я, але сама лише та обставина, що при обмежености споживи продукція не зносить жадного більшого поширення.“

„Я хочу попровадити тебе туди, де захована помилка. В теперішнім світі всі сили прямують до конґльомерації. В політичнім світі маленькі держави не можуть більше істнувати, вони примушені зливатися в більші маси, бо маленьке державне господарство не можна вже управляти. В промисловім світі малі держави не можуть більше істнувати, бо при нових потребах меньші мають такіж видатки на управу, як і більші. Парова машина в сто кінських сил потрібує стільки-ж догляду як машина в чотири кінських сили, і маленьке діло потрібує стільки-ж ділових книг, як велике; меньші підприемства, хоч і які вигідні, будуть виперті більшими задля браку оборотного капіталу.“

„Але зате скромне істновання маленьких підприемств меньше загрожено.“

„О так! твоя копальня наприклад потрібує лише щоб віденський міністер торговлі одного гарного дня приняв подання якогось англійського продуцента заліза і дозволив довіз сирого заліза, і на слідуючий день сусідня гамарня може полишити свої казани холодними; ти можеш продавати твій вугіль кошами циґанам ковалям.“

„І це я вже колись перебув. Наше сире залізо витримує нераз конкуренцію закордонного і ми не потребуемо гасити вогня нашої гамарні ані засипати наші копальні. Наше залізо, наш вугіль вибороли собі місце, з якого їх вже не можна виперти.“

„Одною причиною більше для здійснення ідеї, яка привела мене сюди. Бо ти-ж не будеш гадати, що я прибув лише для того, щоб запровадити пана Роне в долину Бонди, щоб він не нудився в часі цеї подорожи. Він знайшов би дорогу і сам. Я маю щось більше з тобою до діла. Я хочу зробити тебе богатою людиною, при чім, розуміеться, я хочу також мати користь і для себе.“

(Дальше буде).

Богдан Лепкий.

ПЕРШІ СТРІЛИ

„Москаль іде!" — крикнув Петрусь, вбігаючи задиханий у хату. Всі, як сиділи коло миски борщу, так і задеревіли.

А батько встав, розпоясався і гукнув: „Як я тебе оцим ременем опережу, то ти вісімнацять днів не сядеш. Зрозумів?"

Петрусь подався до двери, намацав позад себе клямку, але не втікав. „Таки іде..." повторив у друге.

„Хто бачив?" — питав грізно батько.

„Всі. Федорова Марійка, Кривий Панько, я, — всі. Пасли товар на поповій гірці, то видно. Від Делятина сунуть".

„Ти не брешеш?"

„Хай мене грім побє, коли неправду кажу".

В хаті зробилося тихо. Чути було, як Прут здалеку шумів і як доспілі сливи облітали на землю. Таких слив давно вже не бувало. Урожай, що благодать Господня! Аж тут лихий ворога надніс.

Від кількох неділь говорять, що він іде. Ще перед Спасом деякі легіні були — покликали, деякі коні — забрали, коло мостів варти поклали, у город не пускають. Де двоє-троє людий зійдеться, там і жандар, мов зпід землі виріс. „А що ви? А як ви? Вас усіх на суху гиляку! Ви зрадники!" Чи мало і повисло, хоч ворога й на очі не видали, а не то щоб зраджувати. Тай куди? тай кому? тай кого? ... Чиста напасть і годі. Забагато нашого народу намножилося, треба прорідити. Тай проріділи! Цілий місяць поїзди від Вороненки ішли. Люди, коні, гармати. Вози хоругвами повбирані, вояки позатикувані, пани їм тютюн виносять, воду з соком, за руки стискають, ніби якась парада, ніби гості на весілля їдуть.

Женився дідько з бідою, а смерть за сваху була.

Дві неділі під Галичем гармати грали. Все: гу-гу-гу! все гу!-гу!-гу! На небі, ніби якісь нові зорі з'являлися — літаки. Зразу народ по ночі спати не міг, діти з просоння зривалися, мов у горячці, а там і привикли.

А далі вже поїзди не йшли від Вороненки, в долину лиш від Делятина в гору. І вже без хоруговок, без затиканих вояків, без співу і гамору. Тихо пересувалися чорні вози, від яких чути було стони. Це ранених на Угри везли. А за раненими стали їхати поїзди з усяким добром. А там самі машини. Десять дванайцять, малих, великих, нових і старих посчіпають до купи і гонять... Тікали...

Народ турбувався. Не знав, що з собою робити: чи, теж тікати, чи сидіти на місці. Деякі втікли, більше лишилося в дома.

Хай буде, що буде! В селі зробилося тихо, мов перед бурей. Вже не було ні вояків, ні жандармів, ні почти, ні панів — сам народ. Як хто міг, так собі давав раду.

І думали собі люди, що так воно й останеться, що ворог може другими шляхами перевалить, а їх не зачіпить. І градова хмара не цілий край накриває. В одній селі вибє, а в другім не вибє. Всьо воля божа. Аж тут тобі: „Москаль іде!"

„Ну, — каже батько, нема що — як йде, то йде. То його річ а наша — життя спасати... Займай, Петрусю, товар і жени в Котилеби, та гукни на сусідських хлопців, щоб разом ішли. Котилеби за світом. Москаль не піде туди. Там є така яма між камінням, знаєш? якби не дай Боже стріляли, то сховайтеся. А ви, дівки, позаносіть статки у погреб; там безпечнійше. Лиш хліба, та якого сира трохи лишіть в хаті, щоб з голоду не вмерти. Та-ак. А я полізу на грушку, подивлюся, чи правду хлопчисько казав".

І він поліз на грушку. (Стояла на підшибі і з неї було видно далеко, аж у Надвірну).

Ішли...

Ніби великий вуж сунулись по дорозі. На переді патруля, як голова, а там військо і військо, як тулів, а хвіст губився в імлі, в копотах, що лишали за собою.

Голова висунеться, гляне на право й на ліво, а тоді за нею і тулів повзне. Осторожні, бо в гори йдуть.

Так... отсе вони, той сподіваний ворог. За мало їм подільської пшениці, хочуть напитися угорського вина. Червоного вина.

Отсе — вони!

Зіскочив як хлопець на мураву.

„Лиши це! — гукнув на молодшу доньку, що за курми вганяла. — Вбери на себе які лахи, помасти лице, зуб не щір! Розумієш?"

Жінка збірала горшки, що сушилися на росохах, біля воріння.

„Кинь черепя! Вибери гроші із скрині та зарий де в городі, тільки так, щоб ніхто не бачив!"

Невістка тигнула шаплик.

„Тая безпечна, щоб тільки не злягла". (Він внука сподівався). Війшов у хату. „Фу! Як я втомився!" — казав обтираючи піт піт з чола. Не знав, що дальше робити. Нічо. Суне хмара, чекай аж ударить грім. А може перейде? Не скрізь же град паде, буває, що мине яку ниву. Може й ця хмара перевалиться крізь їх село...

У хату все хтось входив. Одні червоні, як буряк, другі бліді, мов стіна. Всі якісь иньші, як звичайно, ніби чужі. Крутилися по хаті й не могли собі місця прибрати.

„Сіли б вже раз! Мені й так голова мало не лусне!"

В хаті зробилося тихо, хоч мак сій.

Мати шептала молитву. Молодші тулилися до себе, як ластівки до стріхи. Час роком ліз. Господи, які ці мінути довгі! Це не вода пливе, а якась мазь розливається, якась слизь.

Скорше-скорше-скорше. Хай буде, що буде, щоб тільки було.

Аж нараз: Гу-у-у! Ніби хтось скалою жбурнув, ніби Прут у гору знявся, мов сполошений кінь.

Дзеленькнули вікна і задзвонили зуби. Гу-у-у! І ще раз, і ще раз і ще...

Ага це наш на горах канони розставив і валить, а тепер ворог пічне. О! — Гу-у-у!

Забава...

Не счулися, як повлазили під лаву. Лава була груба й широка, із старого дуба. Раді б були сховатися під землю, мерцям завидували ями.

Хто не всунувся цілий, ховав голову, а ноги випускав на хату. Голова найважнійша річ.

Обривалися скали, шпців Прут, стогнала земля. Щось невідоме родилося на світ.

Мати мішала Отченаш з Богородице. Богородице з Вірою.

Дехто числив кулі... Вісімнайцять, девятьнайцять, двайцять три. Губив рахунок і починав на-ново. Отся попала в хату. Певно вже й стріха горить. За хвилину кінець.

Та кінця не було. „І плод черева твоего... при Понтійськом Пилаті... девятьнайцять... достойно... двацять три..."

Чому цей час стоїть? Чому він не йде, не минає? Де тая ніч, щоби раз мож було заснути і збудитися, як знову корови йтимуть на пашу і як ґазди здоровити муть себе словами „Слава Ісусу Христу!"

„Ах — слава!

Катруся побачила під лавою павука. Затягав сітку. Перше основу клав а там і пряжу пускав, все поперечні нитки, все поперечні такі густі, тоненькі, срібні. Який смішний павук! Таке у його велике черево, а ніжки такі тоненькі — тьфу! І по що він так спішиться. Дурний павук! Не вже ж не знає, що за хвилину куля попаде в хату (мусить же якась попасти), а тоді і їм і йому буде кінець. Ах щоби скорше, щоби лиш скорше, бо довго не всидить.

І не всиділа.

Висунула голову, видрапалася на лаву, зирнула в вікно.

Село в димах. Ціла долина, якби хто перевернув усе до гори дном і мішав. Якісь вогники щось чорне, земля знімається до хмар, хмари обриваються і падуть на землю... А в їх садку люде. Ховаються за дерева, примірюються з рушниць, палять. Мов у хованку граються... А оден, якийсь сутоловатий Москаль, виліз на сливку, на ту саму, що вона нині сиділа, і їсть сливки. Так жадібно суне їх до рота, якби тиждень не їв... Нараз: дзи—и! І Москаль, як доспіла сливка, паде з дерева на мураву. Кинув собою раз другий, голову втулив під груди — лежить.

І Катруся з божевільним реготом паде назад під лаву.

Батько гримає на неї, мати говорить молитву, чимраз скорше, чим-раз скорше, нема цій молитві ні початку, ні кінця, нема ніякого толку... Гу! Гу! Гу!

Коли в хаті зробилося так темно, що на образах не мож було розібрати котре святий Микола, а котре Парескева — гук втих.

Крізь вікно на скриню падав синій меч місячного сяєва. Здалека шумів Прут, у саді дерева колисалися, мов збентежились і не могли вернути до спокою. На вулиці чути було якісь хрипливі голоси: „Пашол, пастой, бережіс!..." Різала вуши погана, зневажлива лайка.

Під лавою замовкла молитва ніхто не числив стрілів. Ціла хата перемінилася в якесь гнітуче дожидання.

Не вже ж це й кінець? Не вже ж воно не пічнеться на ново?

На покуттю збилося в купку кількоро людий.

Батько обтирав рукою піт з чола: „У-уф!"

Мати хрестилася. Катруся хлипала... „І як він ці сливки ніс до рота. Боже ти мій! Як він повні жмені всував. А куля лиш „дзи-и!" і вже його нема".

„Ти нічо мудрійшого не знаєш?"

Катруся зітхає і мовкне. А за хвилину знов. „На тій сливці я нині рано сиділа, я, а Петрусь сливкою тряс".

„От раз, дурна!"

Вечір робиться довгий, довгий. Дехто вже й голод почуває та не зважується питати, де хліб.

Час стоїть як мутна калабаня.

Аж — хтось іде! Двох-трох хлопів. Ступають важко і несміло, мов закрадаються. Двері ри-ип!... увійшли.

„Салдати є?" гукають від порога. „Салдати є?"

„Тут нема ніяких салдатів — відповідає батько. — Тут я з родиною. Жінка, невістка, доньки."

„А збруї у вас нема? Кажіть правду, бо поріжемо."

„Від нас збрую давно забрали"... відповідає батько.

„Побачимо. Іван Іванович, посмотрі-ка, братец!"

І двох салдатів починає нишпорити по хаті. Сіркають сірники, заглядають під постіль, за піч, під лаву. Нема нікого і нічого.

Тоді двох із них лізе на вишку.

Батько просить, щоб не підпалили стріхи.

„Не безпакойс! У-у! діявол какой!"

Той, що лицився, питає, чи нема що зісти та випити.

Донька встає з лави, добуває хліб, сир і каже: „живіться з Богом". На ній не сорочка, а прямо якась ганчірка, у волосю павутиння, обличчя брудне, ніхто й не пізнавби, що це найгарнійша дівчина в селі.

„Тай красавиця яка! Чортові як раз на коханку. Але сир нічого... Вкусний!"

І салдат повною жменею горне сир до рота. На кінчику носа і на вусах видно білі крупинки. Катруся не може вдержатися від сміху. Мати штовхає її, щоб мовчала.

„А тютюн у вас є?" — питає салдат.

Господар витягає „капшук", і подає „гостеві", щоб набив собі файку. Гість бере, і тютюн із капшуком спускає у свій бездонний карман.

Його обхоплює жадоба наживи. Очі блищать, мов у вовка.

Сховав би цілу хату.

„Руки в гору" — кричать нараз ті, що лазили на вишку.

Кілька пар рук знімається у гору.

„Сусе Христе!" — стогне господиня і хоче перехреститися. Та оден із салдатів відриває її руку від чола і підштовхує в гору... „Чула!?"

Її й не обшукують, — от стара відьма. В доньки теж нема що брати, а сама вона чортові на коханку годиться.

Подходять до невістки.

„Тьфу діявол який... На крестини поклич. Не забудь. От яка!"

Господареві відпинають черес, кладуть на скриню, витрушують: Вилітають гроші, годинник і з кресалом ніж. Гроші ділять, оден спускає у карман годинник, другий бере ніж, а третий закидає на плече черес. тих. У його в душі мішається злість до грабіжників і почуття сорому; сорому за себе, що дає себе грабувати і за них, що грабують.

„Сусе Христе!" — зітхає господиня...

Побідники виходять з хати. Чути, як минають грушку і відчиняють хлів. Нараз, якби хто шилом в ухо кольнув. Зарізали ... Ого!

Господар сідає на лаву. „У-уф!" — каже, обтироючи рукою піт. „От що значить війна!... Стріляють, вбивають людий а тоді: давай гроші! всьо для гроший..."

Господар стоїть ні в сих, ні в

На „цісарській дорозі" осмотрюють ранених і збірають трупів.

Місяць ховається за хмари. Прут гнівно шумить.

Берлін, 28. VII. 1920.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

Далеко-східні сибірські організації молодих комуністів, в їх проти-релігійній літературі, надрукували остру критику супроти славної американської організації Y. M. C. A., називаючи її попирачем реакції? Чи Ви знаєте, що тютюн, який є в Мюред турецьких цигаретках є 100% чисто турецький і найдорожший та найліпший тютюн який росте на сході?

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

Як я доробився майна в Канаді.
(З „Канадійського Фармера").

На просьбу редакції „К. Ф." яби фармері засилали до часописи описи про своє життєбуттє в Канаді, я засилаю Вам такий опис, але не знаю, чи він нащо здався, бо не написаний так як то звичайно повинен би бути.

До Канади приїхав я 1902 року, отже перед 21 роками. Та не самий я приїхав, а з жінкою і з пятьма дітьми: три хлопці і дві дівчині. З хлопців один мав 21 літ, другий 17, а дретій два роки. З дівчат одна мала 12, а друга кілька місяців.

З краю привіз я до Канади щось півтора сотки долярів та заки осів на фарму, то лишилося мені всього трошки більше як півтора доляра. Всі гроші пійшли на прожиток родини, коли я мешкав у знакомого фармера, що прибув до Канади чотири роки скорше від мене. Я в него мешкав через кілька місяців і за той час розглядався за фармою в околиці Ételберт, Ман., де вже тоді було поважне число наших фармерів. Шукав я фарми (говмстеду) самий і з хлопцями доки не поїхали в роботу при будові нової зелізничої дороги. Се було по сінокосах. Опісля вже самі дооколичні фармері доносили мені де можна взяти добру фарму, значить таку, щоб на ній не було грубого ліса, камінія та мочарів і щоб недалеко до зелізничої стації. Врешті, десь так під осінь, вдалося мені, за інформаціями добрих людий, найти фарму десять миль від Етельберт на північний захід. Я сподобав собі ту фарму тому, що через неї пливала ріка та не було на ній каміння. Ліс був, та я його не боявся, бо знав, що його можна легко знищити. Знакомі на Ételберт дуже відраджували мені осідатись на тій фармі, кажучи, що там бувають морози, що далеко від людий і від зелізничої стації (було поверх чотири милі). Жінка, обувшись на одним місци, з одними людьми, не хотіла йти на свою фарму, де не було близко людий, до того ще знакомих. Та одно щастє ще в тім було, що надходила зима і мешкати в знакомого в коміріци було годі тим більше, що не задовго хлопці мали вернути домів. Друге щастє було в тім, що на тій фармі була збудована з лоґів велика шопа, в якій колись, підчас рубання компанією дерева на дошки, перебували робітники. Я ту шопу поправив трохи, вичистив і зробив можливою до мешкання. Й коли перебирались від знакомих на свою фарму, то їхали як до свого дому. Але що то за плачу було, коли вже прибулисьмо до того „дому"... Хата велика, низька довкола неї хащі та ліс, з дороги ні сліду ніякого, пустар тай тільки. Сумно і мені було, але я йому не піддавався. Я тішився, що есьм властителем 160-акрової фарми на якій зроблю свою будучність. Я тішився надією, що як тільки хлопці вернуться з роботи з грішми, я куплю воли, корову, віз, плуґ і борони тай пічнемо господарку. Тимчасом я корчував та спинав сякі-такі з лоґів будівлі для будучої худібки. Заки запала зима, я скорчував щось пять акрів, наймив подальшого фармера щоб зорав і вже мав стільки поля, як мав в краю. Заки прийшла зима, ми вже на фармі добре обулися, про нас вже знали сусіди, що жили по кілька миль від нас. В падолисті прийшли хлопці до дому і принесли щось півтора сотки долярів. Була се велика радість для нас, бо було вже за що купити висше згадані річи і воли. Найперше купилисьмо воли і корову; сани взяли на виплат. Вже було чим робити. Взялись ми отже до різання і вивожування зліса опалового дерева, т. є. кордів. А корди тоді були ще тані. Однак івсьо в сторі було тане. Бувало вивезли один корд, тай є вже мішок муки. А таких кордів ми в трох вивезли поверх сто шістьдесять. Пережили зиму дуже гарно.

Другого року на весні хлопці знова поїхали в роботу, а я лишився фарму обробляти. В осени хлопці привезли майже дві сотки долярів. Для нас сі гроші становили велику суму, вони піднесли нас матеріяльно дуже високо.

Третого року хлопці вже не йшли в роботу, а працювали зі мною на фармі.

Старший того року взяв собі фарму зараз коло сеї щосьмо мешкали і так малисьмо вже разом 320 акрів землі. Було на чім обробляти землю і худобу пасти. А худібки малисьмо вже щось пять штук: — два воли, дві корові і телицю. Землі під збіжем було девять акрів, було отже зерна досить для нас, худібки і дробу.

Кілька років пізнійше взяв фарму другий син, також близко, отже малисьмо 480 акрів, се так богато, що в краю не мають найбільші богачі.

Не буду дальше росказувати як я доробляся рік за роком, скажу лише коротко, що нині я маю доброго, під збіжем поля сто сорок шість акрів, одна фарма лишена на пасовиско, а на третій осівся сам молодший син. Кождого року продаю пшениці поверх тисячу бушлів, за які дістаю дванайцять-чотирнайцять сот долярів; за инше збіже — ячмінь і овес також кількасот долярів. З худоби маю шість коров, пятеро робочих коней; жниварка, косарка, плуги, віз, бричка, сани, залубні, взагалі усі господарські знаряди. З будинків маю вибудовані з лоґів і ґонтами криті: — двоповерхову хату о 8 кімнатах, керниця з помпою в кухні, велика стайня на осьмеро коней, хлів на десять штук, шпихлір, шопа на машинерію і т. п.

Усьо майно, зн. фарми і всьо, що на них є, вартає найменше десять тисяч долярів, або на теперішні польські марки в Галичині шістьсот міліонів.

Оттак я доробився майна в сім новім краю за протяг двайцять літ. А є люди, що за такий самий час доробилися два або й чотири рази більшого майна, хоч зі старого краю привезли сюда може менше, як я. Та вони, думаю, напишуть про себе сами. А я ще скажу, що в сій кольонії є тепер добрі дороги, кілька шкіл, гарна церква та Народній Дім. Люди всі свої, зн. Українці ідуже гарно жиють.

До Старого Краю ніхто відси не вернувби за ніякі гроші. Бо тут повна свобода, тут всі собі рівні, а там нема ні одного, ні другого.

Гринько Семенів.